

4 FÖRSTÅELSE

4.1 Inledning: något om esoterikens egenart

¹Varför är viss kunskap esoterisk? Vi har fått höra de tre vanliga förklaringarna: kunskapen måste skyddas för missbruk, skyddas för förvrängning, och kunskapens bärare måste skyddas för förföljelse. Men det finns även en fjärde förklaring: esoteriken förblir väsentligen esoterisk, även om den publiceras, därför att i denna tidsålder människornas överväldigande flertal inte kan förstå den och inte frågar efter den.

²Esoteriken består av tre delar: världsåskådningen (hylozoiken), livsåskådningen (lagkunskapen) och tillämpningen (metoden för medvetenhetens utveckling, det samtidiga arbetet med kunskap och vara, arbetet på tre linjer). Dessa tre delar hänger samman med de tre aspekterna: världsåskådningen är främst knuten till materieaspekten, livsåskådningen till medvetenhetsaspekten och tillämpningen till vilje- eller kraftaspekten. Liksom verkligheten alltid är en enhet av de tre aspekterna och ingen av de tre kan existera utan de två andra, så är det omöjligt att esoterik kan existera, övas eller bedrivs enbart i någon av de tre delarna; alla tre delarna måste lärjungarna ägna sig åt, ingen får de försumma.

³Esoterik skiljer sig helt från exoteriska vetenskaper, som studeras i det vanliga skolväsendet. I dessa vetenskaper fattas allt på samma, vardagliga medvetenhetsnivå, och alla normalbegåvade förutsätts kunna tillgodogöra sig dem, förutsatt att de ägnar nog tid och energi åt studiet.

⁴Esoteriken däremot är ”tillståndsbetingad vetenskap”. Detta betyder att en och samma text, en och samma undervisning har olika innehåll för olika läsare och mottagare eller för samme läsare och mottagare vid olika tillfällen, allt beroende på dessa individers aktuella medvetenhetstillstånd. En mottagare kan först uppfatta meddelandet mycket ofullkomligt för att tjugo år senare förstå det som det var avsett att förstås. En läsare kan förstå en text på morgonen för att ha mistat förståelsen på aftonen, emedan han ständigt befinner sig i olika medvetenhetstillstånd och esoteriska sanningar uppfattas olika i olika tillstånd. Härav följer att man för att taga emot grundläggande esoteriska lärdomar måste läsa väsentliga esoteriska texter många gånger under många års tid. Esoteriken är ett livslångt, ständigt återkommande studium av texter ”man aldrig blir färdig med”. Raka motsatsen till universitetskurserna, vilkas läromaterial studenterna rusar igenom för att tentera av och snart glömma.

4.2 Esoteriken är det kvalitativa synsättet

¹Esoteriken är det kvalitativa synsättet, inte det kvantitativa, som är rådande i dag. Frågor om kvantitet handlar om vad och vilka som är större och fler, frågor om kvalitet handlar om vad och vilka som är bättre, äger en högre grad av ändamålsenlighet eller finalitet. Esoterikens världsåskådning är kvalitativ: handlar om en serie verkligheter av allt högre slag, kvalitativt högre världar som monaderna skall uppnå. De allt högre världarnas allt högre riken är kvalitativt högre, emedan de utgör allt högre etapper i förverkligandet av tillvarons mening, ligger allt bättre i linje med det allt övergripande kosmiska ändamålet, vilket i sin tur sammanhänger med att dessa världars och rikens medvetenhets- och viljeslag möjliggör en allt bättre förståelse och utrustar individerna och kollektiven med allt bättre redskap för detta förverkligande. Enklast uttryckt: Ju högre värld och rike, desto bättre förmår individerna och kollektiven arbeta för det helas bästa. Esoterikens livsåskådning är kvalitativ: handlar om hur monaderna skall lära sig allt bättre (med allt bättre insikt) lyda ändamålsenliga livslagar. Esoterikens tänkande måste därför vara kvalitativt, utgår från kvaliteten. Detta betyder en ständig avsiktlig ansträngning att lyfta sig ur den outvecklade människans mekaniska och automatiska tendens att i allt tänka kvantitativt.

²Ett exempel på skillnaden mellan kvantitativt och kvalitativt tänkande. Det kvantitativa

tänkandet tenderar att se på tingen i kategorier av ”allt eller intet”, ”alla eller inga”. Det bortser från att en viss kvalitet eller egenskap kan föreligga, en viss kvalitativ kraft kan operera utan att ”alla individer” eller ens ”majoriteten individer” deltar. För att denna kvalitativa faktor skall göra sig gällande med kraft räcker det att ”lokal dominans” eller ”lokal koncentration” föreligger. En viss hink innehåller idel lingen och gör det alldeles oavsett faktum att alla skogens lingen icke ingår däri. *Kvaliteten* är i princip lingen och ingenting annat än lingen (inte blåbär, inte hjortron etc.). *Kvantiteten* är dock försumbar i jämförelse med hela skogens, alla skogars bestånd av lingen. Liknande resonemang kan föras om olika mänskliga gruppers inflytande, skolors framträdande i mänskligheten osv.

4.3 *Insikter som kan leda till esoteriken*

¹Vissa insikter har funnits hos oss redan innan vi kom i kontakt med esoteriken. Ibland har de varit klart formulerade men oftast förelegat såsom icke i ord formulerade ”aningar” eller ”förvissningar”. Några av dessa är:

²1) Det finns en osynlig verklighet, som är mycket större och viktigare än den synliga.

³2) Den verklighet vi känner, ”synliga världen” eller ”jordelivet” är endast en förberedelse för detta ”andra” eller ”högre”. Döden är inte slutet utan början på en ny tillvaro.

⁴3) Det vanliga mänskliga tänkandet, den vanliga vetenskapen kan endast undantagsvis fastställa orsaker. Ett högre slags kunskap, som omfattar alla tings orsaker, måste därför finnas.

⁵4) Tingen är det de är alldeles oberoende av vår kunskap eller okunnighet om dem, våra riktiga eller felaktiga uppfattningar om dem.

⁶5) Det finns i det stora hela en mening med allt. Det betyder dock inte att det är en mening med allt som sker, också det minsta och obetydligaste.

⁷6) Det finns något som är i och för sig rätt, något i och för sig gott, något i och för sig sant, oberoende av människornas åsikter, allmänna opinionen, vad ”alla vet” och maktens diktat.

⁸7) Rätten segrar till sist. Rättvisa skipas, om icke i denna värld, så i en annan.

⁹8) Det finns icke något sådant som att ”få till skänks”. Allt måste betalas någon gång.

¹⁰9) Det finns övermänskliga, visa och goda intelligenser.

4.4 *Några påpekanden i och för esoterikstudierna*

¹Den som studerar esoterik måste ständigt minnas att det är oerhört mycket han icke kan förstå och att hans föreställningar om detta ofta är grovt felaktiga. Därmed inte sagt att han inte skall söka förstå. Endast genom att söka förstå, och med nödvändighet missuppfatta, kan han till sist nalkas förståelsen. Liksom det inte finns någon annan väg till framgången än den som går genom misslyckandena, så finns ingen annan väg till förståelsen än den som går genom missuppfattningarna. Enligt självförverkligandets lag måste individen själv genomskåda sina egna missuppfattningar. Det är detta som ger den verkligt djupa förståelsen. Först när man genom egen insikt insett varför, på vilka grunder, missuppfattningarna var felaktiga, kan man förstå och uppskatta verklighetskunskapen.

²En annan viktig insikt är att vi drar upp det lägre och drar ner det högre till vår egen nivå. Därmed ser vi tillvaron i en falsk skala, sammanpressad, och desto mer sammanpressad ju längre ifrån oss något är, liksom stora saker synes små på långt håll. Vi läser om övermänskliga och gudomliga medvetenhets- och viljenivåer och behandlar dem i vår tanke och vårt tal som om de vore välbekanta för oss, därför att vi har namn på dem, namn som till sist blir ”invanda”. Vi bör betänka att för den utvecklade människan både det kausala (47:1-3) och essentiala (46) är ofattliga, att för den utvecklade människan i alla fall det superessentiala (45) är ofattligt. Den rätta skalan är i själva verket raka motsatsen till sammanpressad: ju längre ifrån oss en högre medvetenhet är, desto större är avstånden mellan etapperna. Det är ett större avstånd i kapacitet mellan 45 och 46 än mellan 46 och 47, ett större avstånd mellan

44 och 45 än mellan 45 och 46 och så vidare. Eller för att använda fjärde vägens terminologi: det är ett betydligt större avstånd mellan människa 5 och människa 4 än det är mellan människa 4 och människa 1, 2 och 3 (de tre sistnämnda tagna som en enhetlig grupp på samma stadium).

³För lärjungen i hans egen process ter sig förståelsen i början vara ”allt”. Detta sammanhänger dels med intellektualistens överbetonande av betraktelsen och bortseende från förmågan att göra, dels med sökarens omorientering av livsintressena från materiaspekten (äga, status etc.) till medvetenhetsaspekten (upplevelser, relationer, förståelse etc.). Men med tiden inser lärjungen att också förverkligandet är viktigt, sedan ”lika viktigt”, till slut ”det väsentliga”, så att förståelsen framstår endast som det nödvändiga förarbetet till förverkligandet. Förståelsen sammanhänger med medvetenhetsaspekten, förverkligandet med viljespekten. Och medvetenhetsaspekten (andatriaden) dominerar under aspirantskapet och förra delen av lärjungaskapet, viljespekten (tredjetriaden) i senare delen av lärjungaskapet och på initiationernas väg.

⁴Nybörjare i esoterik tror vanligen att deras erfarenheter av ”det andliga”, upplevelser de har under meditation och dylikt, är just de högre medvetenhetsslag och -förmågor de läser om i den esoteriska litteraturen. Liknande förhåller det sig med yogierna, vilka läser in sina egna upplevelser i de beskrivningar Patañjali gör i *Yogasūtras*. Men ingen oinvigd kan avgöra sina egna högre medvetenhetstillstånd, och även en invigd lärjunge måste få hjälp häri av sin lärare: under lärarens ledning får han genomgå alla möjliga erfarenheter, vilka läraren förklarar. Tack vare lärarens förklaring kan lärjungen därefter ”placera” dessa erfarenheter, veta till vilka medvetenhetsslag och -tillstånd de hör och (lika viktigt!) till vilka de inte hör, deras namn, betingelser osv. Att det måste vara så, ger sig rent logiskt: ingen som inte redan gått vägen kan veta dess olika etapper och stadier, och läraren går vägen på nytt med varje sin lärjunge. Men att de oinvigda gör misstag i dessa ting beror inte bara på att deras logik är svag utan även på att deras önsketänkande är starkt.

⁵Den som på egen hand börjar studera den esoteriska litteraturen, gör klokt i att inte fordra att kunna begripa det lästa med en enda gång, vilket är omöjligt. Den riktiga metoden består i att uppmärksamt läsa igenom boken många gånger. Man finner att man vid varje ny genomläsning förstår allt mera, tills slutligen allt blivit klarlagt. Man bör låta någon tid förflyta mellan varje genomläsning för att ge det omedvetna tid att utföra sitt arbete, vilket underlättar begripandet.

⁶Hur många gånger behöver man läsa en esoterisk bok? Man behöver läsa den många gånger också därför att man ständigt skiftar medvetenhetstillstånd, i olika tillstånd uppfattar det man läser olika och endast i sina högsta tillstånd riktigt uppfattar vad texten vill meddela. Med andra ord kan en viss utsaga, ett visst textställe ha en innebörd, som går en förbi i vanliga tillstånd. Först vid tjugonde läsningen kan denna innebörd stå klar, och den kan vara viktig för förståelsen av det hela. Sedan kanske man glömmer bort att man gjort denna insikt, kanske måste återerövra den vid trettiofemte läsningen. Det är därför ingen kan säga om grundläggande esoteriska verk: ”Jag har läst den boken. Nu vill jag ha något annat.”

⁷Man bör också, när man läser, ställa sig frågan: ”Vem är det nu som läser?” vilket sammanhänger med insikten ”jag är inte en, jag är många”.

4.5 Esoteriskt tänkande

¹Den logiska tänkemetoden utgår från begreppen som sådana. Den ser dessa såsom isolerade, självtillräckliga och med en given och fix betydelse. Den psykologiska tänkemetoden använder begreppen endast som tillfälliga stöd i strävan att uppfatta verkligheterna bakom eller bortom begreppen. Den psykologiska tänkemetoden uppfattar att verklighetens ting alla hänger ihop, har ett inre samband – raka motsatsen till den logiska tänkemetodens tendens att se tingen isolerade från varandra. Vidare inser den psykologiska tänkemetoden att tingen har

en inre mening, en insikt som i princip är främmande för den logiska tänkemetoden.

²Esoteriken ser tingen ovanifrån, låter förklaringarna utgå från det högre, ser processerna från slutet, målet. Det är också därför lärjungen alltid gör fel, när han söker bedöma lärarens handlingar eller icke-handlingar. Läraren vet slutet, ändamålet, men det gör inte lärjungen.

³Esoteriken ser till ideerna i högre världar, icke deras ofullkomliga, mer eller mindre misslyckade uttryck i lägre världar. Exempelvis talar en esoteriker om ”skola”, nästan aldrig om ”esoterisk skola”, därför att skola är en ursprungligen esoterisk företeelse (de atlantidiska tempelskolorna, där rishierna eller ”högre prästerskapet” var lärare) och därför bestämningen ”esoterisk” är ett onödigt tillägg. Esoterikern ser de profana, exoteriska skolorna som idéns förvrängda uttryck i lägre världar. I esoteriken gäller det alltid att se på tingen uppifrån och ner.

⁴Tänkande i skalor är nödvändigt. Det är mycket som gäller, är sant i en stor skala, som inte gäller, är sant i en mindre skala, och omvänt. Exempel: ”Det är en mening med allt som sker” är sant i en stor skala: det är en mening med varje monads manifestation i kosmos. ”Det är en mening med allt som sker” är inte sant i en liten skala: någon har tandvärk, råkar stöta ena stortån i bordsbenet, har förlagt sina glasögon – slumphändelser utan mening och utan samband med kosmiska ändamål.

4.6 Vad esoterik inte är

¹För att förstå vad esoterik är måste man förstå även vad den inte är: den är inte mystik, inte religion, inte sentimentalism, inte moralism, inte akademiskt studium.

²Mystikern är passiv och icke självbestämd, gör sig beroende av ”ledning” och tar emot sådan utan att veta vilka slags väsen (”ledare”, ”guider”) är inblandade. Esoterikern är aktiv och självbestämd, går initiationernas väg, vilken är oförenlig med dylik passivitet och följandet av okända väsen. Mystikern saknar mental kontroll, drunknar i emotionala extasen, blir offer för sin klärvoajans och medialitet – allt vilket tillfälligt omöjliggör högre intellektuell utveckling. Däremot överensstämmer esoterikerns strävan med mystikerns däri att båda förädlar emotionaliteten. Esoterikern lär sig att använda den emotionala dynamiken, inte som mystikern att användas av den.

³Esoterikern är inte religiös i egentlig mening, har däremot en religiös inställning: vördnad för det heliga, för högre väsen, ser tillvaron ovanifrån, strävar till ”återanknytning” (vilket är vad ordet ”religion” betyder) med det gudomliga. Han hyser respekt för de universalistiska religionernas ursprungliga sanningar men förhåller sig skeptisk till prästerskapens senare tillägg och förvanskningar. Han har förståelse för de ”heliga skrifternas” symboliska innehåll, men avvisar dogmer, bokstavstro och fanatism. Utövar han riter, vet han alltid varför han gör det.

⁴Esoterik är förståelse för livets lagar, som verkar obönhörligt och rättvist, vilket är raka motsatsen till människornas sentimentalitet och moralism. Somliga säger: ”Jag vill inte tro på den hemska karma-läran. Den kristna läran om syndernas förlåtelse och nåden är mycket mer sympatisk.” Som om livet och lagarna rättade sig efter vad de tror! Det är denna subjektivism, detta att taga det individuella eller kollektiva godtycket till vägledande princip, som förstör själva verklighetsinstinkten hos människorna och hindrar dem från att komma till förståelse av esoteriken.

⁵Esoteriken är inte akademiskt studium. Dyligt bedrivs på en nivå, där allt i princip är tillgängligt för alla, där allt förutsätts kunna begripas av alla. Den nivån blir därefter. Esoteriken är raka motsatsen: dess sanningar ligger liksom i ”lager på lager”, så att man i början av studiet och lång tid därefter måste räkna på att begripa endast en mycket liten del och alltid först det ytligaste och minst väsentliga.

⁶Akademierna behärskas av dogmatiker, som sätter bestämda gränser för forskningen, föreskriver hur verkligheten får lov att vara beskaffad och förföljer dem som vågar tänka själv-

ständigt. Icke en enda vetenskaplig disciplin är fri från dogmatism. Till dogmatismen hör mängder av obevisade och obevisbara förutsättningar, som inte får ifrågasättas och som snedvrider studenternas tänkande alltifrån första terminen. Akademi dogmatismen förstärks och förvärras av det tanketyranniska inflytande som utgår från diverse lobbygrupper, vilka fastställer de för tillfället rådande, politiskt korrekta "sanningarna" och strängt vakar över att avsteg icke göres från dessa.

4.7 Esoterikerns inre frigjordhet

¹Esoterikern måste vara frigjord från rådande tidsanda och maktens ideologier, skall ha frigjort sitt tänkande från den i hans samhälle rådande religionen. I de gamla skolorna fick de redan i första graden lära sig av med att tro. Utåt kunde de visa den rådande religionen sin aktning – för att inte onödigtvis få besvär med de världsliga makterna – men troende på denna religion var de inte. Tvärtom hade de genomskådat den. Blavatskys, Besants, Leadbeaters och Laurencys kritik av kristendomen skall ses som fullständigt i överensstämmelse med skolprinciper, ty kristendomen var i 1800-talets slut och 1900-talets början den i Västerlandet allt tänkande behärskande religionen, som ställde tyranniska anspråk på människors inre liv och satt med nycklarna till fängelset (i både bildlig och bokstavlig mening). I dag, i 2000-talets början, har den kristna kyrkan inte längre något sådant inflytande. Ingen avskedas från sitt arbete eller hamnar i fängelse för att han offentligt säger sig icke kunna tro på de kristna dogmerna. Nutidens esoteriker måste därför rikta sin kritiska blick på andra tanketyrannier, som i vår tid och våra delar av världen är starkare, exempelvis den av många regeringar sanktionerade tron på den så kallade Förintelsen.

²Craig Murray: Såsom tumregel gäller att om regeringen vill att vi skall "veta" det, så är det sannolikt inte sant.

³Esoterikern kan aldrig vara en fanatiker eller en intolerant människa. Insikten om att människorna befinner sig på olika utvecklingsstadier måste medföra tolerans. Fanatikern vill tvinga sin åsikt på andra utan att inse att förståelsen måste växa inifrån. Den intoleranta människan, som blir upprörd över att andra inte tycker som hon, är en beklagansvärd och löjeväckande företeelse. Tilläggas bör att man inte är fanatiker därför att man är konsekvent för egen del. Man får vara hur oryggligt bestämd som helst i sina åsikter, så länge man inte önskar tvinga andra att omfatta dem – där går den gräns som fanatikern aldrig kan förstå och respektera. Tolerans betyder inte heller att man "accepterar allt". Man kan mycket väl ha bestämda, negativa åsikter om mängder av företeelser, också allmänt vedertagna "sanningar", utan att för den skull önska tvinga andra människor att godtaga ens åsikter.

⁴Esoterikern önskar ingalunda omvända ockultisterna eller new-age-anhängarna till esoteriken. Tvärtom ser han ockultism och new-age-ideologierna som ofrånkomliga företeelser i vår mänsklighet, där den stora majoriteten befinner sig på emotionalstadiet och inte äger någon latent förståelse för esoteriken, så att de måste förvränga alla esoteriska sanningar som råkar komma i deras väg.

4.8 Allvar i esoteriska studier

¹Fråga: Finns det någon enkel tumregel, varmed man kan avgöra om man själv eller någon annan menar allvar med sina esoteriska studier och kan nå framgångar på den esoteriska vägen?

²Svar: Ja, det finns det. Människor som menar allvar är beredda att börja från början, att taga ett steg i taget, att inte hoppa över "det där som är bara för nybörjare" för att genast kasta sig över "det avancerade".

³Den faktor, som mest av allt gynnar denna oönskade tendens, är fåfängan. Det är därför de flesta system betonar ödmjukheten. Den är icke så mycket en dygd som en egenskap lärjungen behöver för att kunna lära.

⁴Framgång i studiet härrör från förmågan att lära och är oemotståndlig. Intet kan ställa sig som ett hinder mellan dig och kunskapen, om du är mogen för den. Därmed är också sagt att vad som helst, också det minst väsentliga, kan ställa sig som ett hinder mellan dig och kunskapen, om du inte är mogen för den.

⁵Därför gör läraren sig själv eller kunskapen – eller båda – svårtillgänglig på olika sätt. Därmed skyddas de icke värdiga och icke färdiga för kontakt med en kunskap, som endast skulle skada dem. De värdiga och färdiga kan däremot under inga som helst omständigheter stötas bort annat än tillfälligtvis. Halvvakna yngre lärjungar gör därför läraren och undervisningen en otjänst genom att försöka locka de omogna till undervisningen eller hålla kvar de ovilliga genom att släta över osympatiska drag hos läraren eller undervisningen, ”sockra de beska pillren” och så vidare.

4.9 *Esoteriken kan inte bli en massrörelse*

¹Esoteriken kan inte bli en massrörelse utan måste för en mycket lång tid framåt vara förbehållen ganska små kretsar. Dessa värvar inte proselyter från det omgivande samhället utan upptar endast dem som självständigt sökt sig till den rätta litteraturen, tillgodogjort sig denna och därefter söker kontakt med likasinnade.

²En av grunderna till att esoteriken inte kan bli massrörelse ligger i kunskapens materiella karaktär. Allt har de tre aspekterna materia, medvetenhet och rörelse (kraft), och detta gäller även kunskapen. En verklighetsidé är en molekyl av kausalmaterial, eventuellt involverad i mentalmateria. För att förstå esoteriken måste man i sitt kausalhölje ha tillräckligt många dylika kausal-molekyler, ha aktiverat dem och, om man skall uppfatta dem i med sitt mentaltänkande, ha involverat dem i mentalmolekyler. Detta är den materiella sidan av processen. Medvetenhetssidan är att man genom studier, reflektion, meditation införlivat verklighetsideer med sitt tänkande, arbetat aktivt med kunskapen. Relativt sett få människor har gjort detta. Resultatet därav är att det finns ett begränsat antal dylika aktiverade kausal-molekyler, så att de som finns inte kan spridas ut till för många människor. Om individen har endast några få dylika kausal-molekyler, blir hans förståelse för esoteriken mycket bristfällig, och därav new-age-fenomenet. Det är därför bättre att ett mindre antal individer kan få ganska många kausal-molekyler, så att de kan nå en tillräckligt djup förståelse av esoteriken för att det skall kunna bli en ändamålsenlig tillämpning av kunskapen hos dessa.

³Mass-”tänkandet” är esoterikern främmande. Mass-”tänkandet” är inte ens tänkande. Som i allt annat tar frågan om graden av avsiktlighet, ändamålsenlighet första rummet.

4.10 *Motiv för esoteriska studier*

¹Det är många olika motiv, som driver människor till att börja studera esoteriken. Vissa av dessa motiv är bättre, det vill säga bättre i linje med ändamålet. Andra motiv är sämre. Dessa motiv måste den studerande genomskåda för att överge, ju förr dess bättre. Att söka kunskapen för dess egen skull är gott, att söka den för att därmed bli till större gagn för medmänniskorna är ännu bättre. Esoteriska studier får i längden inte användas som självterapi. Terapeutiska behov kan för somliga vara en ingång i studiet. Det finns flera sådana ingångar, som kan fungera som sådana men inte mycket mer: tröst i sorgen efter ett dödsfall är ett exempel. Det är mycket som kan göra en viss tjänst på nybörjarstadiet, men inte alls på mellanliggande stadier, och som direkt hindrar på högre stadier.

²Esoteriken får inte uppfattas instrumentellt, utnyttjas för ändamål som är den främmande. En del har försökt att utnyttja esoterisk kunskap för andra ändamål än att främja medvetenhetsutvecklingen. Visst kan man genom esoteriska studier förvärva en större allmän skicklighet, som kan vara till nytta för en i arbetslivet, i affärslivet och så vidare. Men detta måste i så fall komma som en alldeles oavsedd bisak och får under inga omständigheter vara något väsentligt motiv, något avsiktligt eftersträvat.

³I nybörjarens utrustning måste finnas något mer än nyfikenhet och driften att förvärva, som är kamouflerad girighet. Det måste finnas något djupare och även förmågan att försaka, förmågan att släppa taget om något man redan förvärvat. Nyfikenhet och förvärvsdrift hör till det mest mekaniska hos människan, har ingenting med högre medvetenhet att göra. Nyfikenhet är ansvarslös, mekanisk sensationshunger, som finns även hos djur såsom katter, hundar, apor etc. För många kommer nyfikenheten och vetgirigheten i första hand och andligheten sedan. Men det måste råda det omvända förhållandet. Kunskapssökande är i bästa fall en avsiktlig vilja att vidga medvetandet.

⁴Om ens esoteriska studium betingas av girighet, så är det mer girighet än esoterik. Om det betingas av fruktan (till exempel fruktan för döden), så är det mer fruktan än esoterik. Om det betingas av fåfänga (till exempel att sola sig i andras beundran), så är det mer fåfänga än esoterik. Till grund för de nämnda felinställningarna ligger missuppfattningen att ”föremålet adlar studiet”. Det gör det inte alls. Den missuppfattningen är typiskt formativ eller, för att använda den gnostiska termen, hylisk.

⁵Tidigt i det esoteriska studiet får lärjungen lära sig skilja mellan person och sak, det enskilda och det allmänna, nyfikenhet och vetgirighet. Senare får han lära sig den lika viktiga skillnaden mellan vetgirighet och strävan efter insikt. Nyfikenhet avser personliga och enskilda förhållanden och är typiskt emotional. Vetgirighet höjer sig över det personliga och enskilda, riktar sig mot det opersonliga och allmänna och är typiskt mental. Vetgirigheten urartar emellertid ofta i ett slags intellektuell hagalenskap, en hunger efter allt fler fakta utan tanke på deras brukbarhet för individens eller kollektivets medvetenhetsutveckling. Strävan efter verklig insikt höjer sig över vetgirigheten liksom vetgirigheten höjer sig över nyfikenheten. Strävan efter insikt kan vara en yttring av begynnande kausal medvetenhet.

4.11 Förståelse av olika esoteriska system

¹I en skola utgår undervisningen vanligen ifrån ett bestämt lärosystem, som alla lärjungarna måste tillägna sig, så att de behärskar det. Detta skall i normalfallet inte behöva taga mer än två år. Lärjungarna skall inte ställa frågor till läraren eller äldre lärjungar, förrän de grundligt studerat materialet och reflekterat över det. De får lära sig att lägga det oklara åt sidan för tillfället men göra noteringar om det för att återkomma – gång på gång, tills det slutligen klarar. Den klarhet och insikt de vinner måste vara frukterna av deras eget arbete. De måste betala för dessa frukter med egna ansträngningar.

²Samtidigt – från första dagen i skolan – får de arbeta med sitt vara. De tillsägs också att iakttaga hur deras vara förbättras och därmed också förståelsen för kunskapen ökar. De får lära sig att dagligen och stundligen iakttaga det egna varats tillfälliga och mera bestående förändringar och att vänta med att söka förstå något visst svårt, tills de når ett bättre tillstånd. Häri ligger livstillit: vägen finns och jag går den, livet har en mening och jag förverkligar den. Självstillit: jag har potentiellt alla högre och bättre tillstånd och skall en gång nå dem. Lagtillit: allt kommer i sinom tid, enligt livslagarnas sätt att verka, men till dess måste jag bruka tålmod. Hit hör också insikten att de egna medvetenhetsyttringarna inte är yttringar av ett enhetligt, oföränderligt väsen, något bestående ”jag”, utan att de härrör från små, övergående skenjag; vidare att den oförvandlade människan alltid tänker, känner, handlar och söker förstå utifrån en mycket liten del av sig själv, och att hon envisas med att kalla den lilla del för ”jag”. Den förståelse hon kan äga i sådana små delar av sig själv är mycket mer begränsad än hon kan ana.

³Två eller flera system kan i skolan läras ut med olika tillämpning och utan sammanblandning, liksom människor lär sig flera språk, som de sedan använder i olika sammanhang men utan sammanblandning. Hylozoiken är ett dylikt teoretiskt system. Vedānta är ett annat teoretiskt system. Gurdjieffs och Ouspenskys undervisning är ett mera praktiskt system, liksom yoga är ett mera praktiskt system. Den gnostiska skolan använde hylozoiken som teori och

hermetiken som praktik. Det är inte meningen att man skall "översätta" det ena systemets termer till det andra. Dylikt blir nästan alltid formativt. Man skall sträva att förstå varje system inifrån det självt. Hylozoiken kan man förstå rent intellektuellt, fjärdevägenundersvisningen kan man förstå genom iakttagelse av sig själv och andra och genom arbete med anbefallda övningar.

⁴Man kan förstå sådana hylozoiska termer som "fysikaljag", "emotionaljag", "mentaljag" och "kausaljag" genom att förvärva motsvarande intellektuella begrepp, vilket man gör genom att inse deras plats i det större systemet. Man kan förstå sådana fjärdevägentermer som "människa 1", "människa 2", "människa 3" och "människa 4" genom att begrunda beskrivningarna och sedan iakttaga sig själv och andra. Men man gör ett stort misstag, om man fattar "människa 1" som "fysikaljag", "människa 2" som "emotionaljag", "människa 3" som "mentaljag" osv. Det är typiskt exempel på formativt tänkande: alltför snar slutsats på grundval av minimalt studium, ringa förståelse och mekanisk identifiering utan eftertanke.

⁵Även om i vissa individuella fall dessa likställanden kan vara riktiga, råder det emellan en principiell skillnad, som framgår av åtminstone två fakta: 1) "fysikaljag", "emotionaljag" och "mentaljag" avser tre bestämda utvecklingsstadier, medan "människa 1", "människa 2" och "människa 3" principiellt inte avser varandra skilda, lägre och högre stadier, utan principiellt avser människor på väsentligen samma stadium. 2) Vi kan inte konstatera i det konkreta fallet huruvida Gustav är fysikaljag, Greta är emotionaljag och Anders är mentaljag. Däremot kan vi konstatera att Greta är människa 1, Gustav är människa 2 och Anders är människa 3. Däri visar sig hylozoikens teoretiska karaktär och språk, fjärde vägens mera praktiska karaktär och därför praktiska språk. Skillnaden mellan teori och praktik sammanhänger också med skillnaden i de skalor, vari vi betraktar verklighets- och livsföreteelser. Teori avser en större skala, där vi kan se meningen med stora helheter, vari vi själva ingår, men varom vi själva inte kan konstatera fakta. Praktiken avser vardagslivet och vårt arbete däri, en skala där vi kan konstatera fakta. Båda skalorna behövs. (Det är förenklat att tala som vore det blott två skalor. I själva verket är det i varje system flera skalor.)

⁶Det formativa i att likställa "fysikaljag" med "människa 1" och så vidare ligger i att tänkandet här har nöjt sig med blott två yttre, formella likheter mellan två sätt att indela men inte alls beaktat väsentliga skillnader. Likheter: 1) det rör sig om en tredelning och 2) denna tredelning avser människans tre grundläggande slag av medvetenhetsfunktioner – fysiskt, emotionalt och mentalt. Dessa två formella likheter får för det formativa tänkandet avgöra saken. Det formulerande, reflekterande tänkandet går däremot vidare och frågar: Är detta likställande riktigt? Finns något som talar emot? Och finner att så är fallet: fysikaljag bör stå på barbarstadiet och kan alltså knappast vara intresserade av esoterik. Men människa 1 kan mycket väl vara mentaljag – och det är inte svårt att i esoteriska grupper finna människor 1 med framträdande intellektuell förmåga. Likaså finns människor 3, som inte är mentaljag, inte har särskilt framträdande intellektuell förmåga, och i själva verket bildar sådana majoriteten.

⁷Formativt tänkande beskrivs främst som en mekanisk första enkel sortering efter yttre, formella likheter.

⁸Ett annat exempel på formativt tänkande i esoteriska studier: En man, som studerat indisk filosofi och sedan började ägna sig åt hylozoiken, uttalade att vedäntas "tre aspekter" – *sat*, *chit* och *ānanda* – vore desamma som de tre verklighetsaspekter hylozoiken lär om. Men även om man i vedānta talar om tre grundläggande tillvaroformer (hos det absoluta eller *brahman*), följer inte därav att dessa tre är desamma som hylozoikens materia, medvetenhet och rörelse. I själva verket överensstämmer endast *chit* – som är medvetenhet. *Sat* betyder "vara", "tillvaro" och *ānanda* betyder "sällhet". Vedānta saknar här uppenbart de båda begreppen "materia" och "rörelse", varför det är omöjligt att säga att de båda systemen lär detsamma rörande "de tre aspekterna". Det är att inte ha förstått vare sig vedānta eller hylozoiken.

4.12 Esoteriskt studium pålägger ansvar

¹Vi har under de senaste drygt hundra åren fått mer esoteriskt vetande än som ens planet-hierarkin ansåg möjligt, och detta beträffande såväl världs- som livsåskådningen. Det finns redan mer esoterisk kunskap än mänskligheten behöver för att kunna förnuftigt orientera sig i tillvaron, för att få ett begripligt system, fullt tillräckligt för en esoterisk världsåskådning behövlig för självförverkligandet.

²Frågan är hur livsdugliga detta vetande gjort oss, hur mycket av levnadskonst, levnadsvishet, av tillämpningsförmåga vi förvärvat.

³Det är icke meningen att vi ska söka skaffa oss vetande om sådant, som vi absolut icke har någon användning för i människans världar. Vi har fått esoterisk kunskap för att kunna leva ett förnuftigt liv i fysiska världen, icke för att förlora oss i spekulationer, som alltid (säger alltid) är förfelade. Vi har fått kunskapen för att på ändamålsenligt sätt utveckla vår medvetenhet, icke för att belasta oss med oanvändbart vetande. Det är oändligt mycket vi icke behöver veta för att leva rätt. Medvetenhetsutvecklingen är livets mening för att vi i högre riken ska kunna hjälpa till med arbetet i manifestationsprocesserna.

⁴Det hör med till lärjungaskapet att individen väljer ut vad han behöver för sitt handlande och icke befattar sig med teoretiskt vetande, som endast blir belastning och är i grund och botten ofattbart. Det finns esoteriska fakta för alla utvecklingsstadier, emotionala, mentala, kausala, essentiala, publicerade för att bespara dem på dessa stadier tidsödande forskningsarbete och frigöra lärarna för andra uppgifter. Allt numera offentliggjort vetande är således ej för alla. Envar måste inse vad den icke behöver av allt detta (motsvarande olika graderna i esoteriska kunskapsordnarna, anpassade efter olika stadier av uppfattning och praktiskt förverkligande).

⁵Många är nöjda med att genom esoteriken ha blivit befriade från gängse teologiska och filosofiska åsikter och fått en förklaring av livsföreteelserna. Om de sedan ställer kunskapen på hyllan för att obekymrade om dessa problem leva vidare som vanligt, har de aldrig insett vad som menas med ansvar för andra. Med kunskap följer ansvar för rätt bruk av kunskapen, och detta gäller alldeles särskilt esoteriska kunskapen. Den har vi icke fått för att kunna sova bättre eller för egen snabbutveckling. Enligt Lagen fordras mycket av den som fått mycket. Den som icke så gott han kan tillämpar kunskapen, begår ett misstag. Det onda uppkommer genom att man vet det rätta men icke gör det. Det onda uppkommer icke endast genom att man handlar orätt utan även genom att man vet det rätta och kan göra det men likväl avstår. Som Pytagoras en gång sade: "Den som vandrar vägen är ej till för sin egen skull utan för andras." Vill vi icke bruka kunskapen rätt, har vi ingen rätt till den. Vill vi icke utveckla vår medvetenhet och förståelse för verkligheten och hjälpa andra därtill, går vi miste om de möjligheterna i kommande inkarnationer. Det är många invigda, som icke på nytt kommer i kontakt med kunskapen och många sökare som icke finner den, till och med saknar möjlighet förstå den.

4.13 Begripande, förståelse och förverkligande

¹Att begripa är att klart uppfatta begrepp. Att begripa exempelvis hylozoikens lära om tillvarons tre aspekter är att klart uppfatta vad som menas med materia, medvetenhet och rörelse. Att förstå hylozoiken är något helt annat och mycket mera. Det är att ha bemästrat systemet, så att man med dess hjälp kan förnuftigt och enhetligt förklara det som förut varit oförklarligt för en. Det är att inse att det inte kan vara annorlunda, att kunna sätta in insikten i allt fler sammanhang, att kunna draga slutsatser, som sedan visar sig riktiga.

²Begripandet kan arbeta med en detalj i sänder utan närmare beaktande av andra. Förståelsen däremot utgår inte från någon detalj, utan från helheten och uppfattar delen eller detaljen genom dess plats i denna helhet. Ju klarare och mångsidigare (i flera skalor) man uppfattar

förhållandet mellan helhet och delar, desto bättre förstår man och desto bättre minns man också det man lärt. Den som förstått har också sökt förverkliga.

²Begripa esoteriken kan man göra med princip tänkande (47:6). Förstå den däremot är något annat och förutsätter perspektivtänkande (47:5) och åtminstone någon kontakt med det kausala (47:3). Perspektivtänkandet är ett kvalitativt högre slags tänkande, det första slag (nedifrån räknat) som förmår uppfatta neredimensionerade kausalideer. Ganska många människor har utvecklat ett visst perspektivtänkande på ett begränsat område av egen insikt och erfarenhet. Esoteriska studier förutsätter och, rätt bedrivna, medför att denna förmåga av perspektivtänkande förbättras, vidgas och fördjupas.

³Illusioner håller människorna kvar i emotionalvärlden och fiktioner i mentalvärlden. Esoteriken ger tillträde till kausalvärlden. Det är först i kausalvärlden, Platons idévärld, som individen kan tänka i överensstämmelse med verkligheten, fränsett fysiskt vetande i fysiska världen, baserat på definitiva fakta utan hypoteser.

⁴Kausalvärlden är det som Platon kallade idévärlden och "det sanna varat". Såsom subjektivt medvetenhetsinnehåll "överensstämmer" idén med verkligheten. Såsom objektiv materiell kausal verklighet är den orsaken till lägre världarna.

⁵Förståelse är en uppenbarande energi, som möjliggör förverkligande. I djupare mening innebär förståelse ökad delaktighet i kosmiska totalmedvetenheten.